

Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae
Rok 21, Nr 3/2017, tom II
Wydział Prawa, Administracji i Zarządzania
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

Myśl ekonomiczna, spółdzielczość, bankowość, samorządność

Agata Szydlik-Leszczyńska¹

GLOBALNY WYMIAR ZMIAN LOKALIZACJI DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Streszczenie: W artykule podjęto kwestię zmian lokalizacji działalności gospodarczej oraz zwiększania się znaczenia terytoriów dotychczas słabiej rozwiniętych w kontekście procesów globalizacyjnych. Zwrócono uwagę na dekoncentrację produkcji w układzie międzynarodowym oraz wiodącą rolę obszarów metropolitalnych w rozwoju regionów. Terytoria słabiej dotychczas uprzemysłowione są obszarem, gdzie przenoszona jest działalność produkcyjna o niższym stopniu zaawansowania technologicznego. Jednocześnie obszary metropolitalne zachowują istotną przewagę w dostarczaniu specjalistycznych usług i wiedzy.

Słowa kluczowe: lokalizacja działalności gospodarczej, rozwój regionalny

Wstęp

Zjawisko globalizacji jest przedmiotem zainteresowania wielu przedstawicieli nauk społecznych. Wynika to z wielowymiarowości globalizacji i kontekstów ekonomicznych, społecznych, politycznych, kulturowych czy przestrzennych. Zwłaszcza w kontekście przestrzennym interesujące są procesy dotyczące zmian lokalizacji działalności produkcyjnej i usługowej oraz zwiększania się znaczenia terytoriów dotychczas słabiej rozwiniętych. Jednocześnie wiodącą rolę w kreowaniu postępu technologicznego i rozwoju odgrywają obszary metropolitalne, koncentrujące zasoby kapitałowe i zasoby wiedzy. Celem artykułu jest analiza zmian w rozmieszczeniu aktywności gospodarczej między poszczególnymi obszarami geograficznymi świata w kontekście procesów globalizacji i regionalizacji.

¹ Dr Agata Szydlik-Leszczyńska, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Globalny wymiar zmian regionalnych

Globalizacja w rozumieniu Stiglitz to przede wszystkim integracja państw i obywateli na skutek obniżania kosztów transportu, komunikacji oraz zanikania różnych barier w przepływie czynników produkcji i handlu międzynarodowego². Proces globalizacji przejawia się dynamicznym wzrostem obrotów handlowych, międzynarodowych przepływów kapitałowych i usługowych oraz w traktowaniu przez firmy całego świata jako rynku zbytu³. Niewątpliwie impulsem do obecnej fali globalizacji będącej efektem rewolucji technologicznej zapoczątkowanej na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia stało się wynalezienie i upowszechnienie nowoczesnych form komunikacji. Efektem zmian technologicznych stało się upowszechnienie podobnych wzorców konsumpcji, unifikacja modeli prowadzenia biznesu, zaniknięcie (często pozorne) barier kulturowych czy wreszcie pokonanie barier dostępności przestrzennej i czasowej. Wielkie transnarodowe korporacje prowadzą nieprzerwanie swą działalność korzystając z efektów skali i dzięki nowoczesnym technikom komunikacji pokonują barierę czasu. E. Polak charakteryzując proces globalizacji twierdzi, iż⁴:

- jest to proces towarzyszący ludzkości od wielu wieków bądź jest kojarzony ze zjawiskami charakterystycznymi dla ostatniego ćwierćwiecza,
- globalizacja ma charakter trwały, postępujący i kumulatywny, od którego nie ma odwrotu, lub zjawisko, które okresowo nasila się w dziejach świata i którego oddziaływanie można ograniczyć przez odpowiednie regulacje prawne (elementy tzw. zarządzania globalizacją),
- efekt światowej ekspansji i dominacji krajów Zachodu lub też konsekwencji wzajemnego przenikania się wpływów różnych kultur i cywilizacji w wyniku postępu technicznego,
- proces dotyczący głównie sfery gospodarczej lub obejmujący wszelkie dziedziny życia (kulturę, politykę, społeczeństwo, idee),
- proces chaotyczny i nieokreślony, wymykający się spod kontroli decydentów bądź też zaplanowany proces określonej grupy ludzi skupiających znaczące zasoby majątkowe w skali świata,
- integracja, a nawet unifikacja świata zubażająca różnorodność kulturową lub przyczyna powstawania różnic na tle ekonomicznym, społecznym, tworząca nowe podziały, napięcia i zagrożenia,
- określenie opisujące procesy obiektywne, wynikające z postępu naukowo-technicznego lub ideologia państw bogatych maskująca ich rzeczywiste dążenia i cele związane ze stworzeniem mechanizmów uzależnienia i wycisku peryferii przez światowe centrum (konceptcje nowej ekonomicznej kolonizacji),

² J. Stiglitz, *Globalizacja*, PWN, Warszawa 2004 s. 26.

³ M. Niedziółka, Lokalne implikacje globalizacji. [w:] *Glokalizacja*, K. Kuciński (red.), Difin, Warszawa 2011, s. 234.

⁴ E. Polak, *Globalizacja. Więcej niż podręcznik*, Difin, Warszawa 2009. s. 16.

- nowy porządek (sposób organizacji) świata oparty na dominacji Zachodu i przede wszystkim Stanów Zjednoczonych, zastępujący dotychczasową równowagę sił, lub ład, w którym ograniczona zostaje dominacja państw na rzecz pozapaństwowych podmiotów międzynarodowych działających w sferze gospodarczej i społecznej,
- przyczyna decentralizacji i rozproszenia władzy albo też jej niespotykanej w historii koncentracji (chodzi o władzę ekonomiczną).

Nierównomierność rozwoju społeczno-ekonomicznego w kontekście zmian globalnych

Niezależnie od subiektywnej oceny procesu globalizacji przyczyniła się ona niewątpliwie do rozwoju ekonomicznego, oddaliła groźbę konfliktów o charakterze światowym oraz wydobyla ze skrajnego ubóstwa miliony ludzi na świecie. Jednocześnie eksponując nierówności, bo chociaż „przyływ podnosi wszystkie łódzie” to wzrost i rozwój ekonomiczno-społeczny ma charakter nierównomierny⁵ (Tabela 1).

Tabela 1. Liczba osób żyjących dziennie poniżej poziomu ubóstwa w wybranych regionach świata (wyrażona liczbowo i jako procent danej populacji)

Region	Rok									
	1981		1993		2002		2008		2012	
	mln	%	mln	%	mln	%	mln	%	mln	%
Azja Wschodnia i Pacyficzna	1142,50	80,6	891,06	51,99	552,74	29,19	296,92	14,96	147,20	7,21
Europa i Azja Centralna	b.d	b.d	24,34	5,19	29,17	6,21	14,63	3,10	10,14	2,11
Ameryka Łacińska i Karaiby	87,65	23,87	69,42	14,95	70,49	13,17	41,06	7,12	33,68	5,58
Azja Południowa	537,74	58,09	578,85	47,86	582,95	40,78	501,46	32,06	309,23	18,75
Bliski Wschód i Afryka Północna	b.d	b.d	16,8	6,95	b.d	b.d	8,56	2,70	b.d	b.d
Afryka (kraje na południe od Sahary)	b.d	b.d	336,08	61,06	399,01	57,05	391,53	47,81	388,76	42,65
Ogółem Świat	1997,3	44,3	1916,7	34,65	1645,1	26,29	1253,9	18,65	896,70	12,73

Źródło: N. Iwaczuk, B. Łamasz, J. Orłowska-Puzio, *Globalizacja a nierówności w rozwoju wybranych krajów*, „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy” nr 47 (3), 2016, s. 165.

Warto wspomnieć, iż globalizacja jaką znamy zapoczątkowana została na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych nie była pierwszą w historii. T.L. Friedman twierdzi, iż globalizacja obejmuje swoim zasięgiem kilka epok, autor ten wyróżnił trzy zasadnicze fale globalizacji. Pierwsza z nich nazwana przez Friedmana „Globalizacją 1.0” rozpoczęła się wraz z wyprawami Kolumba i odkryciem Nowego Świata pod koniec XV wieku a zakończyła się z początkiem

⁵ Z. Sadowski, *Rozwój gospodarczy i bieda*, [w:] *Ekonomia dla przyszłości. Fundamentalne problemy teorii ekonomii i praktyki gospodarczej*, E. Mączyńska (red.), PTE, Warszawa 2014, s. 102-103.

XIX wieku. Pokrywa się ona czasowo z epoką kolonialną i umacnianiem silnych państw narodowych. Już wówczas nastąpił podział świata na terytoria zacofane i rozwinięte, i jest on względnie trwały do dziś. Głównym katalizatorem „Globalizacji 1.0” były odkrycia geograficzne i zakorzeniona w tradycji Zachodu chęć podbojów i poszerzania strefy oddziaływania ekonomicznego i politycznego⁶. Zasoby zgromadzone wówczas przez państwa kolonialne stanowiły jeden z filarów akumulacji kapitału i wraz ze zmianami o charakterze społeczno-politycznym w wymierny sposób przyczyniły się do stworzenia podwalin gospodarki kapitalistycznej. Wieki XIX i XX to okres „Globalizacji 2.0”, przejawiającej się w tworzeniu zasad nowoczesnej wymiany handlowej, postępu technicznego, w wyniku którego już pod koniec lat dwudziestych XX wieku w Stanach Zjednoczonych można mówić o przejściu do gospodarki produkcji masowej. Przewaga Stanów Zjednoczonych nad innymi państwami stała się permanentną cechą od końca XIX wieku. Wynikało to ze specyfiki amerykańskiej drogi do kapitalizmu, gdzie głównym czynnikiem rozwoju był postęp techniczny i technologiczny oraz poszukiwanie dostępu do przestrzeni geoeconomicznej – gospodarka a nie siła polityczna czy militarna stała się głównym elementem potęgi Stanów Zjednoczonych. „Istotą geoeconomicznego działania państw jest tworzenie przez nie przestrzeni geoeconomicznej jako niezbędnego warunku zaspokojenia wszelkich istotnych potrzeb i interesów za pomocą zarówno tradycyjnego, jak i zupełnie nowego instrumentarium działań. To zdecydowanie różni się od konstruowania geopolitycznej przestrzeni na bazie kombinacji terytorium fizycznego i siły militarnej”⁷. Obniżanie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej, upowszechnianie nowych technik i technologii produkcji a także nowoczesne metody zarządzania procesowego umożliwiły nawiązywanie kontaktów pomiędzy terytoriami oddalonymi o tysiące kilometrów. Koniec XX wieku naznaczony został rewolucją informatyczną. „Globalizacja 2.0” skupiła się przede wszystkim na współpracy i konkurencji wielkich korporacji, na niespotykaną dotychczas skalę rozwinął się handel i wymiana międzynarodowa, eksponując zarówno możliwości i szanse, ale budząc także określone obawy zwłaszcza terytoriów o niskim potencjale rozwojowym i zacofanych technologicznie⁸. Nowa odsłona globalizacji nazwana przez T.L. Friedmana „Globalizacją 3.0” nastąpiła po roku 2000. Autor określa ją jako „globalną platformą służącą współpracy”, jest to czas jednostek – ludzi rywalizujących między sobą na skalę międzynarodową. Jednostki wykorzystują dostęp do wiedzy, zasobów i informacji konkurując ze sobą, ale jednocześnie muszą ze sobą kooperować, tworząc sieci. Ma to chociażby wyraz w niespotykanej eksplozji mediów społecznościowych, nieformalnych grup wsparcia z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi

⁶ Zob. T.L. Friedman, *Świat jaki jest. Krótka historia XXI wieku*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2006.

⁷ *Geoekonomia*. E. Halizak (red.), wyd. Scholar, Warszawa 2012, s. 11.

⁸ N. Iwaczuk, B. Łamasz, J. Orłowska-Puzio, *Globalizacja a nierówności w rozwoju wybranych krajów*, „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy” nr 47 (3), 2016, s. 162-163.

dzi komunikacji. W nowej epoce zaczęto zadawać sobie pytanie jak ja jako jednostka mogę wykorzystać swoje możliwości⁹.

Cechą charakterystyczną współczesnych procesów globalizacji jest także międzynarodowa fragmentaryzacja produkcji, większość krajów świata uczestniczy w handlu częściami i komponentami, które następnie są przetwarzane i dalej eksportowane¹⁰. Wyłonił się nowy globalny podział pracy, który charakteryzuje się większym zróżnicowaniem i postępującą internacjonalizacją produkcji, zwłaszcza w przemyśle wytwórczym, ale także do pewnego stopnia w rolnictwie i usługach. Większa internacjonalizacja produkcji związana jest ze zmianami technologicznymi charakterystycznymi dla epoki postfordyzmu, w tym wprowadzeniu odchudzonego procesu produkcji (lean production) oraz powstaniem globalnych sieci produkcyjnych. Nowy globalny podział pracy wykształcił się na skutek wzrostu roli korporacji transnarodowych, które decydują o alokacji produkcji oraz wyborze technik produkcyjnych. Ostatni kryzys roku 2008 przyczynił się do utrwalenia trendów w alokacji produkcji firm transnarodowych, beneficjentem są głównie kraje Azji Wschodniej, które wykazują się największym tempem ożywienia gospodarczego. Jednocześnie sytuacja gospodarcza trwałych peryferii (kraje Afryki z wyjątkiem RPA oraz część krajów Ameryki Łacińskiej i Azji) uległa dalszemu pogorszeniu, ich siła przyciągania dla inwestycji zagranicznych i produkcji jest bardzo słaba. Dzieje się tak m.in. ze względu na słabość instytucjonalną, niską jakość infrastruktury, korupcję, brak ukształtowanego czytelnego systemu prawnego i niską jakość administracji publicznej¹¹. Kraje trwałych peryferii odczuwają również efekty nowej polityki przemysłowej w krajach wysoko rozwiniętych, które pod wpływem własnego lobby przemysłowego przenoszą z powrotem część produkcji do siebie. Wiąże się to także z niestabilnością tzw. „rynków wschodzących”, wahaniami kursowymi czy cenami ropy naftowej rzutującymi na koszty transportu lotniczego. Obserwując procesy w gospodarce światowej zauważyć można pewien wzrost znaczenia państw uznawanych dotychczas za słabo rozwinięte, bądź peryferyjne, co ma wyraz w powiększaniu wpływów grupy G-20¹². Do wybuchu drugiej wojny światowej utrzymywał się trwały geograficzny podział produkcji na centrum i peryferie. Podział ten ukształtował się na skutek rewolucji przemysłowej, która objęła Wielką Brytanię i kraje Europy Zachodniej (z różnym natężeniem procesy uprzemysłowienia przebiegały w Niemczech, Francji, krajach Europy Południowej czy Skandynawii, która bardzo późno wkroczyła na drogę rozwoju kapitalistycznego) oraz w Stanach Zjednoczonych. Państwa te zdominowały produkcję i dostarczanie dóbr przemysłowych i inwestycyjnych. Kraje nieu-

⁹ *Ibidem*, s. 163.

¹⁰ P. Pasierbiak, *Wpływ międzynarodowej fragmentaryzacji procesów produkcji na handel zagraniczny Korei Południowej*, [w:] *Globalizacja i regionalizacja we współczesnym świecie. Wyzwania integracji i rozwoju*, E. Molendowski, A. Mroczek (red.), wyd. SGH, Warszawa 2015, s. 205.

¹¹ A. Aleksy-Szucsich, *Międzynarodowe struktury produkcji*, [w:] *Geoekonomia*, E. Halizak (red.), wyd. Scholar, Warszawa 2012, s. 54.

¹² M. Rewizorski, *Instytucje międzynarodowe w dobie globalnego zarządzania*, wyd. Elipsa, Warszawa 2015, s. 29-31.

przemysłowione (peryferia) dostarczały surowców oraz żywność. Krótko przed wybuchem drugiej wojny światowej kraje uprzemysłowione eksportowały 75% swoich wyrobów przemysłowych do peryferii, czerpiąc z tych ostatnich 80% surowców wydobywanych w tych krajach¹³. Po drugiej wojnie światowej wykształcił się system dwubiegunowy (Zachód z USA i Wschód z ZSRR) oraz pomiędzy tzw. państwa Trzeciego Świata, które były obszarem ekspansji ekonomicznej i militarnej przez liderów Wschodu i Zachodu. Mimo dość ostrego podziału świata wyraźnie rysowała się dominująca pozycja USA. W latach pięćdziesiątych Stany Zjednoczone miały 27% udział w globalnym PKB, wszystkie kraje Zachodu stanowiły 60% światowego PKB, podczas gdy Azja, łącznie z Japonią, wytwarzały 19% produktu, a Indie i Chiny – łącznie 10%¹⁴. Sytuacja zaczęła się zmieniać po załamaniu gospodarki centralnie planowanej. Obecnie udział krajów rozwijających się w światowej czołówce producentów przemysłowych powiększył się, wśród 15 największych producentów przemysłu przetwórczego znajduje się siedem krajów rozwijających się: Chiny, Korea, Rosja, Brazylia, Meksyk, Indie i Turcja – łącznie wytwarzają do 25% światowej produkcji. Nieco inaczej kwestia ta wygląda w dostarczaniu usług skupionych w Europie Zachodniej i Stanach Zjednoczonych. Wynika to z postępujących dynamicznie w okresie po kryzysie naftowym lat siedemdziesiątych procesów deindustrializacji Zachodu. Proces ten wynikał z chęci obniżania wysokich kosztów produkcji, a także intensywnej deregulacji gospodarki a podbudową teoretyczną tych procesów był neoliberalizm ze szkołą chicagowską i Miltonem Fridmanem na czele. W ostatnich dekadach kraje najbardziej rozwinięte doświadczyły deindustrializacji i stały się gospodarkami opartymi o usługi. W krajach takich jak Wielka Brytania, USA, Japonia, Włochy, Holandia znacząco spadło zatrudnienie w przemyśle, wynosi ono obecnie od 10% do 25%. W to miejsce nastąpił intensywny rozwój usług finansowych, badawczych, pośrednictwa i obsługi biznesu, usługi związane z rozrywką, spędzaniem czasu, informacją i komunikacją. Przemysły schyłkowe takie jak przemysł włókienniczy, produkcja odzieży, przemysł wydobywczy, ale także znaczna część produkcji stali, przemysłu motoryzacyjnego, produkcji sprzętu AGD lokalizowane są w krajach rozwijających się. Według raportu UNIDO w roku 2005 (przed kryzysem) łączny udział gospodarek rozwijających się w światowej produkcji przemysłu przetwórczego mierzonej poziomem wartości dodanej osiągał do 29% (Tabela 2)¹⁵.

¹³ A. Aleksy-Szucsich, *Międzynarodowe struktury produkcji*, [w:] *Geoekonomia*, E. Halizak (red.), wyd. Scholar, Warszawa 2012, s. 56.

¹⁴ A. Aleksy-Szucsich, *Międzynarodowe...*, s. 56, także: A. Maddison, *The World Economy: A Millennial Perspective*, Paris 2001.

¹⁵ *Raport o rozwoju przemysłowym*, UNIDO, Wiedeń 2009.

Wzrost znaczenia terytoriów średnio i słabo rozwiniętych w produkcji przemysłowej

Tabela 2. Udział wartości dodanej przemysłu wytwórczego w poszczególnych grupach państw, rok 2000 i 2005 (w%) oraz średnia roczna stopa wzrostu wartości dodanej przemysłu wytwórczego według kraju, grupy i regionu, okres 2000-2005

Grupa państw i region	2000	2005	Średnia roczna stopa wzrostu 2000-2005
Państwa uprzemysłowione	74,3	69,4	1,1
Państwa w fazie transformacji	1,4	1,7	7,2
Państwa rozwijające się	24,3	29,0	7,0
Afryka Subsaharyjska	0,7	0,7	3,1
– wyłączając Afrykę Południową	0,3	0,3	3,5
Azja Południowa	1,5	1,8	7,9
– wyłączając Indie	0,3	0,4	8,7
Środkowy Wschód i Północna Afryka	1,9	2,2	6,4
– wyłączając Turcję	1,4	1,7	6,8
Ameryka Łacińska i Karaiby	6,6	6,4	1,9
– wyłączając Meksyk	4,7	4,7	2,8
Azja Wschodnia i Pacyfik	13,3	17,5	9,8
– wyłączając Chiny	6,7	7,7	6,1
Kraje najsłabiej rozwinięte	0,3	0,3	7,3
Świat	100,0	100,0	2,6

Źródło: *Raport o rozwoju przemysłowym*, UNIDO, Wiedeń 2009, [za:] A. Aleksy-Szucsich, *Międzynarodowe struktury produkcji*, [w:] *Geoekonomia*, E. Haliżak (red.), wyd. Scholar, Warszawa 2012, s. 64.

Przeobrażenia w systemach wytwarzania i rewolucja informacyjna zmieniły dotychczasową architekturę przestrzeni świata. Obecnie dominującą cechą działalności gospodarczej jest wyłonienie się powiązań o charakterze supraterytorialnym, tzn. powiązań o charakterze społeczno-gospodarczym przekraczających dotychczas istniejące terytoria i wyznaczające je granice. Nastąpiła rekonfiguracja gospodarek narodowych w mozaikę gospodarek regionalnych. Dzisiaj częściej znaleźć można podobieństwa w zakresie pełnienia funkcji, zagospodarowania przestrzennego, nasycenia wiedzą między terytoriami znajdującymi się w granicach różnych państw – spójność przestrzenna w ramach jednego państwa jest dość trudno osiągalna¹⁶. W nowym układzie przestrzennym i nowym podziale pracy obserwujemy procesy zmian zachowań przedsiębiorstw, w tym zwłaszcza korporacji transnarodowych. Rośnie znaczenie procesów takich jak outsourcing i offshoring, które są następstwem pogłębiającego się podziału pracy i specjalizacji produkcji, ale także silnej ekspansji korporacji przy znaczącym rozproszeniu przestrzennym działalności produkcyjnej i usługowej. Dezintegracja pionowa firm związana z postfordyzmem obserwowana jest od końca lat siedemdziesiątych dwudziestego wieku. Obecnie proces ten się nasila – niezależne podmioty gospo-

¹⁶ R. Łuczak, *Outsourcing, nearshoring, offshoring, networking – nowe regiony globalnej gospodarki informacyjnej?*, „Studia i Materiały Miscellanea Oeconomicae” 3, tom II, 2016, s.144.

darce wchodzą między sobą w relacje rynkowe – mówimy wówczas o outsourcingu. W przypadku gdy podmiot decyduje się na dekoncentrację produkcji, bądź usług, ale utrzymuje powiązania własnościowe i biznesowe mówimy o integracji pionowej i offshoringu. W ramach outsourcingu procesów biznesowych i procesów wiedzy wyróżnia się także outsourcing procesów związanych z infrastrukturą informatyczną, programowaniem i przetwarzaniem danych cyfrowych, czy outsourcing związany z obsługą prawną i księgową¹⁷. Powstają tzw. centra usług wspólnych, centra teleinformatyczne, centra obsługi telefonicznej bądź też wspólne centra badawczo-rozwojowe, centra innowacji, centra doskonałości. Powstawanie tego typu centów jest częścią strategii dużych korporacji wynikającej z koncepcji usieciowienia. Koncepcja sieci artykułuje wielokierunkowość powiązań i przepływu zasobów kapitałowych, wiedzy, wzajemność świadczenia usług, elastyczność, współpracę przy zachowaniu zasad konkurencji. Cechą charakterystyczną centrów usług biznesowych jest ich lokalizacja na terenach metropolitalnych, o dobrym nasyceniu infrastrukturą i wysoko kwalifikowaną kadrami, z dobrą dostępnością komunikacyjną. W polskich warunkach głównymi ośrodkami miejskimi przyciągającymi centra usług biznesowych są Kraków (115 centrów), Warszawa (110), Wrocław (70), Górny Śląsk, Łódź i Poznań (po 45)¹⁸.

Procesy globalizacyjne uwypukliły rolę miast i metropolii, mówimy o metropolizacji przestrzeni i koncentracji korzyści globalizacji na obszarach silnie zurbanizowanych. Miasta (metropolie) stały się głównym katalizatorem współczesnego rozwoju, decyduje o tym wiele czynników, ale na plan pierwszy wysuwa się siła finansowa, którą tworzą instytucje finansowe (giełdy, banki, zarządy korporacji). To tam zapadają kluczowe decyzje mające wpływ na kierunek i przebieg procesów gospodarczych. Instytucje finansowe powiązane są silnie z gospodarką światową, co w znacznym stopniu decyduje o internacjonalizacji metropolii. Wielkie miasta są ponadto nośnikiem innowacji, nowych rozwiązań organizacyjnych, dostarczają nowoczesne produkty i nieszablonowe rozwiązania, są miejscem życia osób kreatywnych. Metropolie to także duże ośrodki edukacyjne, centra przemysłu wiedzy, miejsca zaawansowanej techniki medycznej i kultury, wielkie miasta są głównym dostawcą usług wyższego rzędu. Ponadto metropolie mają nieporównywalną z innymi terytoriami siłę przyciągania kreatywnych działań i osób. Wreszcie to centra decyzyjne w sferze strategii i polityki, miejsca skupienia elit i decydentów odpowiedzialnych za kierunki rozwoju ekonomiczno-społecznego¹⁹.

Zakończenie

Procesy globalizacyjne uwypukliły znaczenie obszarów metropolitalnych, kumulujących czynniki przewagi konkurencyjnej w postaci zasobów wiedzy i kapitału. Jednocześnie można zauważyć rosnące znaczenie, mierzone udziałem w światowej produkcji, obszarów słabiej dotychczas rozwiniętych. W ostatnich latach ob-

¹⁷ *Ibidem*, s. 147.

¹⁸ *Ibidem*, s. 149.

¹⁹ J. Kleer, *Dobra publiczne: wczoraj – dziś – jutro*, wyd. PTE, Warszawa 2015, s. 162-163.

serwuje się znaczną dekoncentrację produkcji w układzie międzynarodowym, granice państw odgrywają mniejsze znaczenie z punktu widzenia prowadzenia biznesu i wymiany międzynarodowej. Równocześnie nie dostrzega się daleko idącej dekoncentracji usług, które tradycyjnie wiążą się z miejscem świadczenia. Tu wiodące znaczenie będą miały obszary metropolitalne. Motorem postępu są w związku z tym terytoria o wysokim udziale urbanizacji, skupiające fachowców i dostarczające usług profesjonalnych i wyższego rzędu. Terytoria słabo rozwinięte z racji niedoboru rozwoju instytucji mogą przyciągać produkcję niżej zaawansowaną technologicznie i oferującą niżej płatne i mniej wiedzochłonne miejsca pracy.

Bibliografia

- Aleksy-Szucsich A., *Międzynarodowe struktury produkcji*, [w:] *Geoekonomia*, Halizak E. (red.), wyd. Scholar, Warszawa 2012.
- Friedman T.L., *Świat jaki jest. Krótka historia XXI wieku*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2006.
- Geoekonomia*, Halizak E. (red.), wyd. Scholar, Warszawa 2012.
- Iwaczuk N., Łamasz B., Orłowska-Puzio J., *Globalizacja a nierówności w rozwoju wybranych krajów*, „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy” nr 47 (3), 2016.
- Kleer J., *Dobra publiczne: wczoraj – dziś – jutro*, wyd. PTE, Warszawa 2015.
- Łuczak R., *Outsourcing, nearshoring, offshoring, networking – nowe regiony globalnej gospodarki informacyjnej?*, „Studia i Materiały Miscellanea Oeconomicae” 3, tom II, 2016.
- Maddison A., *The World Economy: A Millennial Perspective*, Paris 2001.
- Niedziółka M., *Lokalne implikacje globalizacji*, [w:] *Glokalizacja*, Kuciński K. (red.), Difin, Warszawa 2011.
- Pasierbiak P., *Wpływ międzynarodowej fragmentaryzacji procesów produkcji na handel zagraniczny Korei Południowej*, [w:] *Globalizacja i regionalizacja we współczesnym świecie. Wyzwania integracji i rozwoju*, Molendowski E., Mroczek A. (red.), wyd. SGH, Warszawa 2015.
- Polak E., *Globalizacja. Więcej niż podręcznik*, Difin, Warszawa 2009.
- Rewizorski M., *Instytucje międzynarodowe w dobie globalnego zarządzania*, wyd. Elipsa, Warszawa 2015.
- Stiglitz J., *Globalizacja*, PWN, Warszawa 2004.
- Raport o rozwoju przemysłowym*, UNIDO, Wiedeń 2009.
- Sadowski Z., *Rozwój gospodarczy i bieda*, [w:] *Ekonomia dla przyszłości. Fundamentalne problemy teorii ekonomii i praktyki gospodarczej*, Mączyńska E. (red.), PTE, Warszawa 2014.

Abstract

The global dimension of changes in the location of business activities

The article presents the issue of changes in the location of business activities and increasing role of territories poorly developed so far in the context of globalization processes. The attention has been paid to the deconcentration of production in the international system and to the leading role of metropolitan areas in the development

of regions. Territories, which have been less industrialized so far, are the areas where the production activity with the lower technological advancement level is being moved. At the same time, metropolitan areas have the crucial advantage in providing specialized services and knowledge.

Keywords: location of a business activity, regional development.